

Сутність, значення та обліково-інформаційне забезпечення кредиторської заборгованості підприємства

Ведення господарської діяльності вимагає різних форм розрахунків: попередня оплата або отримання товару в борг від постачальника. Всі ці форми широко вживані в сучасних господарських відносинах, адже для повного циклу обігу оборотного капіталу підприємству потрібен час. Кожна сторона господарської операції, переслідуючи власні інтереси, зацікавлена в швидкому отриманні грошей, тому постачальники хочуть працювати на умовах переоплати, а покупці – на умовах відстрочки платежу. Під час отримання товарів у покупця виникають зобов'язання, а саме кредиторська заборгованість.

Актуальність питання щодо зобов'язань та кредиторської заборгованості підтверджується постійним інтересом до її стану та структури зі сторони боржника з метою управління та можливості її швидкого погашення, кредитора – з метою управління власними грошовими потоками, майбутніх контрагентів – з метою оцінки надійності партнера, власників – з метою оцінки платоспроможності та прибутковості підприємства, державних контролюючих органів – з метою повноти сплати податків та обов'язкових платежів.

Аналізуючи дослідження науковців особливу увагу привернуло дослідження Любар О.О. [1], яка дослідила проблеми ідентифікації, оцінки та класифікації кредиторської заборгованості, описала вплив масиву реквізитів первинних документів щодо обліку кредиторської заборгованості на систему бухгалтерського обліку та запропонувала вирішення проблем бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості через удосконалення застосування елементів його методу. Костякова А.А. [2] дослідила схему документообігу розрахунків з постачальниками та підрядниками, склала оперограми накладної, платіжної інструкції та товарно-транспортної накладної, запропонувала відомість контролю кредиторської заборгованості з контрагентами та деталізацію рахунків з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. Панічук О.В. [3] в своєму дослідженні розглядав процес управління кредиторською заборгованістю на основі обліково-інформаційних даних з системи обліку, запропонував модель інформаційного забезпечення управлінського аналізу кредитоспроможності.

В науковій та нормативно-правовій літературі поняття «зобов'язання» та кредиторська заборгованість, найчастіше розглядаються разом. Це підтверджує аналіз нормативно-правових джерел, на яких ґрунтується система обліку кредиторської заборгованості [4, 5, 6], адже у Національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) та Законах визначення поняття

«кредиторська заборгованість» відсутнє, натомість є визначення поняття «зобов'язання». Методологічні засади формування обліково-інформаційного забезпечення про визнання, оцінку, списання кредиторської заборгованості визначено в НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [5].

На нашу думку та думку більшості науковців, поняття «зобов'язання» ширше за поняття «кредиторська заборгованість». Навіть розглядаючи План рахунків бухгалтерського обліку маємо 6 розділ «Поточні зобов'язання» до якого належить кредиторська заборгованість. До зобов'язань, за якими виникає кредиторська заборгованість відносяться: зобов'язання оплатити постачальникам та підрядникам вартість товарів/послуг отриманих в борг; зобов'язання за виданими векселями; зобов'язання з оплати праці перед працівниками підприємства; зобов'язання перед іншими кредиторами. В структурі кредиторської заборгованості найбільшу питому вагу складають зобов'язання за розрахунками з постачальниками і підрядниками, які обліковуються на рахунку 63. Відображення господарських операцій на рахунку 63 відбувається на підставі первинних облікових документів: платіжних інструкцій (дебіт рахунку 63), видаткових накладних (кредит рахунку 63), товарно-транспортних накладних (кредит рахунку 63), чеків (дебіт/кредит рахунку 63), актів (кредит рахунку 63). Тобто обліково-інформаційне забезпечення кредиторської заборгованості формується в системі обліку на підставі первинних облікових документів, але це є закрита інформація для зовнішнього користувача. Інформаційним підґрунтям для оцінки платоспроможності підприємства зовнішніми користувачами є Баланс підприємства. Тому розширення інформаційного забезпечення про кредиторську заборгованість за її видами, термінами погашення у звітності наддасть користувачам більше інформації для системи управління та оцінки фінансового стану і платоспроможності підприємства.

Список використаних джерел

1. Любар О.О. Удосконалення обліково-інформаційного забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7927> DOI: 10.32702/2307-2105-2020.5.107. (дата звернення: 11.04.2025).
2. Костякова А.А. Обліково-інформаційне забезпечення управління розрахунками з контрагентами. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2020. №53. - URL: http://bses.in.ua/journals/2020/53_2020/34.pdf (дата звернення: 11.04.2025). DOI: 10.32843/bses.53-32
3. Панічук О.В. Обліково-інформаційне забезпечення управлінського аналізу кредитоспроможності бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2024. №63. – URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-40>
4. Про затвердження національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ МФУ від 07.02.2013 р. № 73. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 11.04.2025).
5. Про затвердження національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» : Наказ МФУ від 31.01.2000 р. № 20. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 11.04.2025).
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 11.04.2025).